

Byung Chul Han'ın *Zamanın Kokusu* Kitabı Üzerine Bir İnceleme

Güney Koreli yazar ve kültür kuramcısı Chul Han, 2009 yılında kaleme aldığı *Zamanın Kokusu* adlı kitabı ile, zamanın bozulması anlamına gelen **diskroni'nin** tarihsel ve sistematik bir incelemesine girişir. Kitap, kendi içinde önsöz hariç on iki bölümden oluşur ve her bir bölüm zamanla ilişkili bir konuyu esas alır.

Chul Han, ilk olarak önsözde diskroni'nin neyi ifade ettiğini açıklar. Onda zamanın bozulması, eski zaman anlayışının ontolojik ve epistemolojik yapısından ayrılan yanını ifade eder. Burada epistemolojik yan; zamanı algılama ve duyumsama kanalımızı; ontolojik yan ise, zamanın kendi işleyen ontik yapısını niteler. Eski zaman kavrayışı doğrusal, ardıllı, ritmik, akışkan, birimli, yönlü, anlatılı, anlamlı ve hedefkardır. Bu zamanın işleyişi alışık olduğumuz, hissettiğimiz ya da duyumsadığımız o geçmiş-şimdi-gelecek olmak üzere 3 boyutlu zaman algısının sırasını bize hiçbir rahatsızlık ve uyumsuzluk vermeden hissettiren, adeta kendi görevini yerine getirdiğini düşündüğümüz bir zaman yapısını betimler. Süreyle, zamanın içinde kişisel ve sübjektif gerçekliğimizi yaşadığımız deneyim alanımız kastedilir. Zaman herkes için aynı ontik yapıda işler. Oysa süre, onun içinde kendi bireysel yaşantımızı ifade eder. Chul-Han için doğrusal zamanın yapısı artık bozulmuştur. İçinde bulunduğumuz bu bozuk zamana da **diskroni** adını verir. Diskroni, eski zaman kavrayışının yapısal olarak karşıtıdır. Bozuk, dağınık, çok kanallı, sarmal, başı-sonu belli olmayan, bitimsiz, amaçsız, anlatısız, anlamsız, yörüngesinden çıkmış, kütle çekimini kaybetmiş ve bu yüzden huzursuz edicidir. Han'a göre, zamanın hızlanması gibi özellikler diskroni'nin yalnızca tezahürlerinden biridir. Diskroni'nin nedeni, zamanın atomlaşması olarak görülür. Bu atomlaşmanın insandaki tekabülü insanın atomlaşmasıdır. Kısacası, insan artık bozuk zamanın içinde sadece salt bedeni ile var olan bir varlıktır. Chul Han, burada insanın bozuk zamanın içinde orada oraya savrulmaklığını vurgular.

Chul-Han, eserinde bize iki zaman kavrayışı arasındaki farkı anlattıktan sonra tamamen diskroni'ye geçer ve ilk bölümde bu zamanı **uygunsuzluğu** açısından ele alır. Zamandaki uygunluk, zaman akışının kendi doğrusal çizgisi üzerinde kendinden beklenen şeylerin gerçekleşmesi durumudur. Bu durum, ölüm üzerinden incelenir. Zamanda bir başlangıç bir de bitiş vardır. Bu bitiş, ölümdür. Ancak ölümü ölüm kılan onun anlamı yani zamanında olmasıdır. Çizginin bitiminde gerçekleşmeyen ölüm, ölüm değil sadece yok oluş ya da bir tür ömür bitimidir. Zamanın uygunluğu içinde ölmeyen kişi adeta çemberin dışına fırlatılmış gibi sadece yok olur. Bu sonlanmada, doğal akışı içinde beklenmeyen ya da insan müdahalesi ile bitimine sebep olan her şey zamanın yapısına uygun davranmamıştır. Nietzsche'nin amor fatisini ifade eden "kaderini sev" zamana bir atıftır. Kader, yani olması gereken bir olay örgüsünün belli bir zaman içinde gerçekleşmesidir. Dolayısıyla, kaderini sevmek senin için gerçekleşen şeylerin zamanını ve kendisini sevmektir. Benzer şekilde Heidegger de insanın 3 ontolojik zaman içerisinde kendini gerçekleştirmesini geçmiş-şimdi-gelecek olmak üzere zamanın ardışık yapısında bulur. İnsan, ancak bu düzenli oluşmanın bitiminde ölümle tamamlanır. Yani, uygun zamanda ölür. Ayrıca Chul Han için, zaman yapısının bozulmuşluğunu ifade eden faktör, üç ardışık zamanın birbirini doğrusal olarak izleyen noktalardan değil, bu noktaların tek bir zaman boyutu olan şimdi de toplanmasından kaynaklanmasıdır. Bu durum, zamanın ilerlerken bozulmasına ve yönsüz bir hızlanmaya sebep olmuştur. Özetle, zaman artık dağılmıştır. Düzenleyici ve hedef aşıcı hiçbir yanı yoktur. Bu yüzden, insan sadece yaş alır ama yaşlanmaz.

Chul-Han, kitabın "Zamanın Kokusu" başlıklı ikinci bölümünde, zamanı bu kez **anlamla** ilişkisi üzerinden ele alır. Doğrusal zamanın bir amaç ve anlatıya sahip olduğunu; bu anlatının ise, onun anlamı olduğunu dile getirir. Belli bir hat üzerinde, doğrusal ve ritmik bir biçimde ilerleyen zamanda olaylar arasında bir neden-sonuç ilişkisi, bir bağlam ve bir anlatı vardır.

Zaman, daima ileri doğru akar ve bu akış da erekseldir. Yani bir amaca yöneliktir. Onun amacı, “anlamını” ifade eder. Zaman, hangi yönüyle ele alınmış ve değerlendirilmiş olursa olsun o zamana mutlaka bir anlam yüklenmiştir. İster mitolojik, ister Aydınlanmacı -ilerlemeci- tarih anlayışı olsun, hepsinin kendisine yüklediği bir anlam (amaç) vardır ve bu anlamla varolurlar. Kısacası, zaman sahip olduğu ve kendini onun üzerinden tesis ettiği bir değer üzerinden anlam kazanır. Oysa, diskroni zamanı ise birbiri ardına gelen doğrusal nokta ve akıştan oluşmayan, aksine noktaların artık sadece şimdiki zamanda birbirinden bağımsız, kopuk, soyutlanmış ve yalıtılmış bir biçimde durduğu; bu yüzden düzenden ve amaçtan da yoksun zamandır. Bu haliyle, gerçekleşecek bir anlatıdan, yani anlamdan da yoksundur. Yani kokusuzdur. Anlamsız olan, aynı zamanda bir tadı ve kokusu da olmayandır. Anlam, amaçtır. Zamanın kokusudur.

Chul-Han, kitabın “Tarihin Hızı” adlı üçüncü bölümünde ise, zamanın sahip olması gereken anlamın ancak ideal bir **yavaşlıkla** idrak edilebileceğini eklemler. Başka bir deyişle, bir zaman doğrusal bir düzlemde ilerlerken her ne kadar kendini tanımlayan bir anlatıya yani anlama sahip olsa da o anlamın yerleşebilmesi, idrak edilebilmesi ve kendi yerini tesis edebilmesinin yolu bu ilerleyişin hızında saklıdır. Bu hız, yavaşlamayı gerektiren bir hızdır. Anlamın katılaşması, yoğunlaşması için zamanın içinde yavaşlığa ihtiyaç vardır. Olayların belli bir neden-sonuç ilişkisi içinde görülebilmesi ve tarih meydana getirebilmesi için bu ilişkinin görülebileceği bir geçiş hızına sahip olmalıdır. Bu yüzden, Chul Han’a göre hız, anlam kaybının nedenlerinden biri olup diğer neden ise, doğrusal zamanın ardışık noktalarının kendini oluşturan bir hat üzerinden yani yörüngesinden çıkmış olmasıdır. Şeylere bir istikamet yani anlam tayin eden yörüngelerin ortadan kalkmasıyla şeyler, ilişkilerini kaybetmiş, dağılmış ve şimdiki zamanın boşluğunda amaçsızca süzülen olgular haline geldiği için anlam da kaybolmuştur. Ayrıca Chul Han için her ne kadar hızlanmayla anlam ve amaç kaybolduğu için tarihin sonu gelse de aynı şekilde bu yörüngeden çıkışın sebep olduğu süreksizlik ve katılık da bu kez yavaşlamaya sebep olduğu için bu yavaşlamanın da tarihin sonu olabileceğini söyler.

Chul-Han, “Uygun Adım Yürüme Çağından Dolanıp Durma Çağına” adlı dördüncü bölümde, kitabın ana konusunu teşkil eden zamanda doğrusallığın bozulmasına tekrar döner ve bu durumun insan hayatındaki karşılığını analiz eder. Modern insan artık doğrusal zamanın insandan beklediği, kendi belirlenmiş çizgisi üzerinde belli bir yörüngeyi takip etmesi beklenen ve o çizginin sonunda bir amaca ulaşmaya çalışan kişi değildir. Daha önceki bölümde belirttiği gibi ileri doğru düzenli bir çizgide akan zaman birimlerinin kütle çekimlerini kaybetmiş, yani yörüngeden çıkmış, dağılmış ve savrulmuştur. Çekimin olmadığı yerde, yeri belli ve amaçlı hiçbir şey yoktur. Dolayısıyla insan da bu yeni düzen (sizliğin) içinde artık kendisine gösterilen çizgide yürüyen değil, kendi yolunu kendi inşa edendir. Bu yüzden, diskroni çağı, üç boyutlu zaman içerisinde insanı makul bir yavaşlıkta inşa eden “oluş” çağı değil, özgürlük çağıdır. Modern insan özgürdür. Diskroni’de artık zaman çözülmüştür, bir düzen ve hedef yoktur. Hedefin olmadığı yerde ise farklı davranış formları açığa çıkmıştır. Bu davranış da uygun adım hedefe yürüyen değil, Baumant’ın aylaklık ve avarelik olarak tanımladığı özgür, amaçsız davranış betimler. Diskroni çağında zaman çözüldüğü için artık hayatın dengesi de bozulmuş, amaçsızca dönüp duran bir devinime dönüşmüş ve davranışların dayanağını yok etmiştir. Filozofun konuyla ilgili tespit ettiği en önemli şey ise, zamansal kütle çekiminin kaybolmasıyla bozulan hayatın dengesi ve ritmi, zamanda arızalara yol açtığı için bu durum, gerçekte hiçbir şey hızlanmazken, hayatın çok hızlı aktığına yönelik bir hissin ortaya çıkmış olmasıdır.

Chul Han “Şimdiki Zamanın Paradoksu” adlı beşinci bölümde artık sadece **şimdiki** zamana odaklanır. Diskroni’nin şimdisi, Chul Han için bir aralık ya da eşiktir. Eşik, olacak şeyler için hazırda beklenen yerdir. O ne olmuştur. Ne olacaktır. İkisi arasında bir aralıktır. Zaman aralığı, iki olay ya da konum arasında uzanan durumdur. Aradaki zaman belli bir konum tesis etmeyen

geçiş aralığıdır. Her şey olmaya hazırdır. Ancak henüz olmadığı için de belirsiz ve huzursuzluk vericidir. Chul Han insan hayatında önemli bir yere sahip olan ve insanın sadece geçmiş ve gelecek odaklı yaşadığı durumuna aralık'ın önemini, işlevini ve analizini yaparak çok önemli bir parantez açar. Aslında hayatımızın o iki zaman boyutundan değil, aralık'ın zenginlikleri şekil verdiğini hatırlatır. İnsan hayatı, bütün aradalık formlarından mahrum bırakıldığında kısırlaşır. Chul Han, bu eşik ve aradalık durumunu bir evetleme açısından ele alır. Ona göre, aradalık sadece olacak olanları bekleme ve geciktirme işlevi görmez. Aynı zamanda, düzenleme ve yapılandırma durumuna da imkan verir. Bunun yanı sıra, aralıkların sıklığı olayların bir araya gelme sıklığını da hızlandırır. Böylece, konumlanmayı olanaksız kılar. Şimdide birikmiş tüm olay, imge ve olgular sadece sıkışmış bir yığından ibaret kalır. Burada konumlanan ve yavaşlayan bir şey olmadığı için üzerinde düşünmeye fırsat da yoktur. Kısacası, şimdinin paradoksu, her şeyi aynı anda kendinde barındırırken, düşünmekten yoksun bırakışı ve onları anlamlandırmaktan uzak bırakışıyla, her şey arasında geçiş sağlamasıdır.

Chul Han, “Güzel Kokulu Zaman” adlı altıncı bölümde, zamanı **koku** aracılığıyla bellek üzerinden ele alır. Belleğin herhangi bir hatırayı, koku aracılığı ile yaşattığını ve bunun taşıyıcı zemininin zaman olduğunu düşünür. Zaman, tanıdık bir koku sayesinde o kişinin kendi zaman tüneli haline gelir ve zaman, o kokuya bürünür. Bu kişisel zaman deneyimi, o anıyı ve duyuları geçmiş ve şimdiden kopararak zaman dışı bir noktaya yerleştirir. Zaman, artık kokunun kendisidir. Chul Han bu durumu zamanın kokusu olarak adlandırır. Öyle ki, koku duyusu, doğrudan hatırlatma ve yeniden diriltme organı olarak kabul edilir. Buradaki koku, zaman ve bellek arasındaki ilişki üzerinde durmak önemlidir. Koku girdi ise, bellek çıktıdır. Zaman ise, ikisi arasında yolculuk yaptıran kesintisiz bir kanaldır. Öte yandan, Chul Han koku üzerinden zamanda yolculuğu benlik inşası üzerinden de ele alır. İnsanın, hatıraları üzerinden bir zaman yolculuğu yapması onun bugün var olduğu güne kadarki “kendini” de bütünsel olarak ele alması demektir. Yine, zamanın belli bir noktaya, geçmişe insanı bağlaması onun ontolojik düzlemde hakikatle ilişkisini de verir. Çünkü hakikat; bağlanma, yakınlık ve ilişki kurmakla karakterize edilir. Öyleyse Chul Han, bize zamanın koku üzerinden zaman dışılığını, kimlik ve hakikat yönünü ortaya çıkarmış olur.

Chul-Han, “Meleğin Zamanı” başlıklı yedinci bölümde, bir zaman dilimi olarak şimdi'ye bu kez **manevi** açıdan yaklaşır. Filozof, zaman dilimlerinin bir anda yığıldığı şimdi'nin Varlık ve anlam ilişkisi zemininde değerlendirildiğinde daha zengin bir zaman dilimi olduğunu ifade etmeye çalışır. Öyle ki, anlatının her zaman insan hayatı inşa etmenin tek yolu olmadığını da gözden kaçırmak istemeyen Chul Han, anlatının kendini karakterize ettiği doğrusal zaman anlayışının karşısına son iki bölümdür şimdiye ve şimdinin işlevlerine odaklanan bir perspektif çizer. Bu durumu, Lyotard'ın melek kavramını kullanarak yapan Han, anlatının sonlanmasının zamanı çekim kuvvetinden tamamen mahrum bırakmayacağını, aksine anı serbest bırakacağını dile getirir. An sadece, zamanın çözülmesi ile ortada kalan bir zaman parçacığı olarak da görülmemelidir. Evet, an bir derinleşme yaşatmaz fakat anlamla ilişkili bir varlığın derinliğine sahip olabilir. Şimdikinin ilerisinde bir zamanda bulunan varlığın henüz kendisi yokken bile, kendisiyle kurulan anlam ilişkisi sayesinde şimdide varlığı kurulmaktadır. Bu yüzden, Lyotard üzerinden bir yorumla, anlatının her ne kadar zamanın sonu olsa da, varlığın gizemine de yaklaştırması ve üzerinde düşündürmesiyle ona yaklaştırdığını beyan eder. Böylece, şimdide varlıkla kurulan ilişkinin, doğrusal zamanın bitimi ya da çözülüşü probleminden daha kıymetli olduğu vurgulanır.

Chul-Han, “Güzel Kokulu Saat: Antik Çin'e Kısa Bir Sapma” adlı sekizinci bölümde zaman-koku-bellek ilişkisini; bu kez **zaman-koku-mekan** ilişkisi üzerinden ele alır. Zamanın nasıl ki koku üzerinden zamansal bir yayılımı mümkünse, benzer şekilde zamanın yine

mekansallaştırıcı etkisi de mevcuttur. Bu mekansallaştırma, zamanın her dilimine işleyen bir koku üzerinden sağlanır. Belli bir kokuyla özdeşleşen zaman, artık o kokunun olduğu mekanla da özdeşleşir. Böylece sadece zamanın özdeşleştiği kokunun duyumu, orayı mekanla bir hale getirir. Koku salan zaman, akıp gitmez. Benzer şekilde, belli bir zaman dilimine ait olan her bir olay, olgu ve figür de bir müddet sonra o zamanı anlatan ve özetleyen bir tablo haline gelir. Burada, zaman bu kez kendini tablo nesnesiyle mekansallaştırmıştır. Böylece zaman, koku ile uzandığı gibi koku ya da o şeyi anlatan bir unsur üzerinden de mekansallaşır.

Chul Han, “Dünyanın Halka Dansı” başlıklı dokuzuncu bölümde insanın, yörüngesini kaybetmiş ve her şeyin şimdiki anda toplanmış olduğu bir zaman durumunda insanın dünyadaki eylemlerinin de son derece düzensiz, amaçsız ve dolanıp duran bir yapıda olduğunu Heidegger’in varlık ve zaman anlayışı üzerinden yorumlar. Heidegger’de kendini zamansallıkla kuran bir varlık olarak Dasein’in kendini bu zamanda kurması yani inşa etmesi, ardışık bir zaman çizgisi üzerinde gerçekleşir. Bu yüzden, insanın bir yörüngesi, çizgisi, düzeni, varış noktası, hedefi vardır. Burada insan dünyada dolanıp duran amaçsız bir varlık değil, kendini bilinçli bir şekilde zaman üzerinde inşa eden bir varlıktır. Heidegger, bu istikrarlı yürüyen insanın karşısına “oyalanan bir bulunma” durumundaki insan kavramını koyar. Dasein’in tam karşıtı olan herkes’in zamanı sıralı değil, anlardan oluşan şimdiye dağılmıştır. Herkes, bir konuya adanmış değildir. Bir şeye bakış attığı anda başka bir şeye gözü takılır. Herkes, dünyada oradan oraya geçen bir zapping varlığıdır, o sadece dünyada dolanır durur. Heidegger, artık zamanın kütle çekiminin tekrar mümkün olamayacağını da bildiği için varoluşsal tarih anlayışı yerine, sadece benlik odaklı ve tarihe benliğin yön verdiği bir anlayışı teklif eder. Böylece, zamanın savrulup gitmesini engelleyerek onu benliğin yönetmesini ister.

Chul Han, “Meşe Odununun Kokusu” başlıklı onuncu bölümde zamanı, dayanağı açısından ele alır. Meşe odunu metaforu, meşe odununun o yoğun ve güzel kokusunun kaynağının, yavaş oluşan ve gelişen yapısından gelmesidir. Burada vurgulanan düşünce bellidir. Chul Han’da zamanın oluşumuna bir dayanak arar. Yine Heidegger’in Varlığı üzerinden problemi ele alan filozof, Varlık’ı özünde insanı kendi hakikatine koruyan bir dayanak olarak ele alır. Varlık olmadan nasıl ki insan dayanaksız ve korumasızsa zaman da aynı şekilde bir dayanaktır ve o da kendi içinde dayanıklı olanı ön plana çıkarır. Dayanak olmazsa, zaman da dağılır, sürüklenir ve bozulur. Zamansal bir bent yıkılması gerçekleşir. Zamanın dayanağı olmadığında, zaman kontrolsüz bir biçimde ileri doğru akar ve hızlanma gerçekleşir. Nihayetinde bu hızlanmada, durup düşünme, bulunma, eğleşme gibi durumları imkansız kılar. Oysa, bir şeyin oluşması ve demlenmesi için bulunma ve derin düşünmeye gerek vardır. Bu yüzden, günümüzdeki bu denli hızlanmanın nedeni işte zamandaki bu dayanaksızlığa bağlanır. Öte yandan, Chul Han bir dayanağın neyi ifade ettiğini anlatmak için bir üst zeminde Heidegger’in Tanrısına çıkar ve onun sonsuz olan, kalan, sabit ve Yüce olan şeyin gizemini koruyan varlık olarak en temel dayanak olduğunu söyler. Tanrı, en sağlam dayanak olarak değişkenlik, farklılık ve süreklilikten yoksundur. O tekrarı ve özdeşliği temsil eder, zamana istikrar verendir.

Chul-Han, “Derin Can Sıkıntısı” başlıklı on birinci bölümde, bu kez zaman ile can sıkıntısı arasındaki ilişkiyi eler alır. Can sıkıntısı ile harekete geçme durumu arasında bir paradoks öne sürer Chul Han’a göre, can sıkıntısı eylemsizlikten değil, bizatihi eyleme geçme kararlılığından kaynaklanır. Zira, Heidegger için de can sıkıntısının nedeni, zamansal boşluk olup insanın kendine bir anlam arayışının sonucu olarak ortaya çıkar. Derin can sıkıntısı durumunda, Dasein varlıklarıyla zamansal bir ilişki kuramaz. Ama onun anlam arayışı bir çağrı ve irtibattır. Bu anlamda, can sıkıntısı aslında bir anlam boşluğunun deneyimlenmesidir. Eğer, hayata ve varlıklara zamansal bir zeminden bakılmıyorsa, orada zaman çözülmüş, bozulmuş demektir. Bu yüzden, insanın anlam arayışı sürerken o sırada can sıkıntısı vardır ve henüz kendini zamansal

olarak inşa etmeye başlamamıştır. Chul Han, Dasein'in yapabileceği ancak yapmadığı imkanların esirgenmiş kalışı aslında ona bir çağrı hükmündedir. Bu çağrı, Dasein'in kendini açık ve seçik olarak kavraması gerektiğine bir çağrıdır. Zira, insan can sıkıntısı duymadan, dışarıya yönelemeyecektir. Kısacası can sıkıntısını Chul Han nazarından önceki bölümlerde kastettiği aralık / eşik durumundaki o zenginlik olarak değerlendirebiliriz. Çünkü bu duygu; özne ile dünya, özgürlükle oluşsallık, eylemle varlık arasındaki boşlukta konumlanır. Öyleyse, söyleyebiliriz ki can sıkıntısının zamanla kurduğu ilişki, yeni deneyimlere olanak tanıyan itici bir güçtür.

Nihayetinde Chul Han, "Vita Contemplativa" başlıklı on ikinci bölümde zamanı vita contemplativa (etkin düşünme) halinde olmak ve vita active (etkin eylem) halinde olmak açısından değerlendirir. Aristoteles ile başlayan tefekküre ayrılmış zaman olarak etkin düşünme zamanı ve yaşamsal faaliyetleri gerçekleştirmek için ayrılan etkin eylem zamanı ayrımı, Reformasyonla birlikte dünyevi yaşama ayrılmış çalışmanın daha fazla güçlendiği, endüstriyelleşme ve tüketim toplumu ile birlikte de etkin eylemin (çalışmanın) tamamen hakim olduğu bir duruma dönüşmüştür. Chul Han çalışma ve düşünme zamanı ilişkisinin geldiği noktayı, Hegel'in efendi-köle diyalektiği üzerinden açmılayarak tıpkı kölenin özgürleşme yoluyla efendiden bağıni kopardığı gibi, insanın da kendi emeğinin gücünü keşfetmek yoluyla iktidardan bağıni kopardığını, ancak bu kez de emeğin tüm insanların, toplumların, iktidarların ve zamanın üzerinde biçimlendirici tek güç haline geldiğini ortaya koyar. Herkes emeğin dispozitisine katılır. Artık herkesin emeğe köle olduğu bir çalışanlar topluluğunu oluşturur. Zaman, tamamen emeğe adanmış ve zaman da emek vermeye başlamıştır. Aristoteles'in etkin çalışma zamanı artık bugünün mutlak anlayışı haline gelir. Öyle ki, etkin eylem halinde olmayı, etkin düşünmenin önüne koyan Hannah Arendt'in görüşlerini ele alan Chul-Han, onun düşünme halini bir tür durma ve eylemsizlik olarak görmesini ve böylece insanlık tarihinin tekrar kısırlaşarak animal laboransa dönüşeceği tehlikesini barındırdığı fikrine, vita contemplation'dan yana bir tavır alarak düşünme halindeyken durma ve hareketsiz kalma gibi bir zorunluluğun olmadığını ve kendi içinde duran şeyin hareketten muaf olması gibi bir zorunluluğu olmadığını seslendirir. Bu anlamda, etkin düşünme zamanının, etkin eyleme karşı yeniden canlandırılması gerektiğini teklif eden Chul-Han, vita active'nin modern yaşamın hızlanmasına su taşıdığını ve emekle aynı kökten gelen eylemin (active) ortadan kaldırılmasının vita contemplation'a yeniden geçiş yapmakla mümkün olduğu çözümünü sunar. Ki zaten animal laborans ile animal rationalin sıkı bir ilişki içinde olduğunu ve derin düşünmenin de etkili bir emek /eylem gücü gerektirdiğini hatırlatır. Eğer düşünme olmazsa, yaşam salt iş yapmaya döner. Derin düşünme zamanları, etkin eylem zamanlarına bir mola verdirmeyi, dinlenmeyi, yenilenmeyi de sağlar. Nitekim, Chul Han kitabında bu iki yaşam formunun da gerekli olduğunu sonucuna varır ve Kant'ın görü-kavram yaklaşımını kullanarak şu uyarılama ile bitirir: eylemsiz bir derin düşünce yaşamı kördür. Derin düşüncesiz bir aktif yaşam ise boş.